

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Studie- og forskningsenheten

Saksbehandler: Gro Telhaug

Besøksadresse: B R A veien 4, 1757 HALDEN

Telefon: 69215209

E-post: gro.telhaug@hiof.no

Deres referanse:

Vår referanse: 15/02414-4

Dato: 31.03.2016

Høringssvar fra Høgskolen i Østfold - forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

Vi viser til brev av 21.12.2015 der forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger er sendt på høring.

Høgskolen i Østfold har hatt forskriftene på bred høring i organisasjonen. Høringskommentarene våre er knyttet til de enkelte paragrafene i de to forskriftene. Der kommentaren knytter seg spesielt til den ene forskriften, vises dette i overskriften.

§ 1 Virkeområde og formål

Navn på utdanningene

Departementet har erstattet Rammeplanutvalgets forslag til navn på utdanningene fra "Lektorutdanning for 1. – 7. trinn" med "Grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn", og tilsvarende for utdanningen for 5. – 10. trinn. Henvisningen til stillingstittelen lektor er også tatt ut av utkastets § 1.

Ideelt sett vil vi argumentere for å foreslå at alle de integrerte lærerutdanningsprogrammene i Norge bør ha lærerutdanning i navnet, altså «Lærerutdanning for 1. – 7. trinn», «Lærerutdanning for 5. – 10. trinn» og «Lærerutdanning for 8. – 13. trinn». Forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8 – 13 er ikke gjenstand for endring på dette tidspunkt, så derfor foreslår vi at Rammeplanutvalgets forslag opprettholdes med «Lektorutdanning for 1. – 7. trinn» og «Lektorutdanning for 5. – 10. trinn» slik at alle integrerte lærerutdanningsprogram på masternivå i Norge får likelydende benevnelse.

Nasjonale minoriteter

Det har vært et økende fokus på situasjonen til de nasjonale minoritetene i Norge. Dette har blant annet omfattet informasjonsarbeid og nettbaserte opplegg, med tanke på både lærere og elever. Særlig har situasjonen til romanifolket/taterne vært i fokus. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, NAFO, har i de senere årene fått i oppdrag av Utdanningsdirektoratet å lede prosjekter knyttet til nasjonale minoriteter. Dette arbeidet omfatter også et samarbeid med lærerutdanningene ved HiØ om utvikling av undervisningsopplegg for lærerstudenter.

Erfaringen fra prosjektene så langt er at det er en fraværende kunnskap blant lærere om nasjonale minoriteter, både om historien som del av den norske historien, kulturelle uttrykk, språk og nåværende situasjon. Norge har ratifisert Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og Minoritetsspråkpakten. Vi mener at det forplikter skolen i å formidle kunnskap om disse gruppene. En slik forpliktelse mener vi bør følges opp i en ny rammeplan for femårig masterutdanning for grunnskolelærere.

Vi foreslår derfor at det i ny rammeplan for grunnskolelærerutdanningene innarbeides en formulering om at grunnskolelærerutdanningene skal utvikle studentenes kunnskap om nasjonale minoriteter, om læreres ansvar for å ivareta minoritetene i en inkluderende skole og vern av nasjonale minoriteters kulturarv og språk.

Vi foreslår følgende tillegg i teksten i høringsutkastet (§ 1 i begge utdanningene, forslag til ny tekst framkommer i kursiv):

«Grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn (og 5. – 10. trinn) skal kvalifisere kandidatene til å ivareta opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske elevers rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk. *Det skal også legges vekt på å utvikle kandidatenes kunnskap om nasjonale minoriteter, om vern av nasjonale minoriteters kulturarv og språk og læreres ansvar for å ivareta minoritetene i en inkluderende skole.*»

§2 Læringsutbytte

Høgskolen i Østfold mener læringsutbyttet i begge forskrifter som nå er på høring, gir et godt uttrykk for det som forventes av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse for kandidatene etter endt utdanning.

§ 3 Innhold og struktur

Profesjonsfag, minst 30 studiepoeng

Departementet har i høringsutkastet valgt å endre Rammepanutvalgets forslag til betegnelse fra *pedagogikk* til *profesjonsfag*. Betegnelsen *profesjonsfag* vil dermed erstatte betegnelsen som brukes i dagens lærerutdanning; *Pedagogikk og elevkunnskap*. I følge Rammepanutvalget vil deres forslag til betegnelse ikke innebære substansielle endringer i forhold til innholdet til faget, men er tenkt som en videreføring av faget *Pedagogikk og elevkunnskap*. Vi ønsker at faget skal ha betegnelsen *Pedagogikk* ut i fra følgende argumentasjon:

1. Betegnelsen *Profesjonsfag* fører til en usynliggjøring av tilknytning til et disiplinfag. *Pedagogikk* er et fag som historisk sett har hatt en integrerende rolle i norsk lærerutdanning, og har hatt hovedoppfølgingen knyttet til praksisopplæringen. Vi savner en utdyping av hva som legges i begrepet *profesjonsfag* i de nye forskriftene.
2. I en forskningsbasert lærerutdanning er det avgjørende at studiefagene er knyttet til ett eller flere vitenskapsfag, som produserer forskningen. Studiefaget som her diskuteres dreier seg om sentrale emner ved lærerprofesjonen og skolen som institusjon, som går utover og på tvers av de enkelte fagene. Til et slikt studiefag foreligger det allerede et svært relevant vitenskapsfag; *pedagogikk*. Vi mener det ikke er behov for å konstruere et studiefag basert på

flere vitenskapsfag. I en forskningsbasert lærerutdanning vil vi på ingen måte anbefale å konstruere et studiefag uten klar tilknytning til det vitenskapsfag der den relevante forskningen skjer.

3. Betegnelsen *profesjonsfag* mener vi ikke dekker den virksomheten som skjer innenfor pedagogikk på norsk lærerutdanning. Med betegnelsen *profesjonsfag* vil pedagogikk dermed fratas sin betydning som kulturfag, integrerende fag og forskningsfelt. Pedagogikk består av deldisipliner som pedagogisk filosofi, pedagogisk historie, pedagogisk sosiologi, pedagogisk psykologi og antropologi. Pedagogikk er vitenskapsfaget som produserer forskningsbasert kunnskap om læringsprosesser, undervisningsprosesser, skolen som organisasjon, utdanningsinstitusjoner generelt og de samfunnsbetingelser som rammer inn profesjonsutøvelsen. Vi ser det derfor som svært uheldig at pedagogikken svekkes både med hensyn til antall studiepoeng og tilknytning til forskningsfeltet.
4. Selve ordet profesjonsfag kan bare forstås som en samlebetegnelse på noe som kjennetegner alle lærerutdanningsfagene. Alle fag i lærerutdanningen er profesjonsfag, og at kun ett fag har denne betegnelsen vil etter vår oppfatning være misvisende.
5. Den nåværende betegnelsen *Pedagogikk og elevkunnskap* oppfatter vi som en kunstig konstruksjon. Elevkunnskap er en naturlig og selvfølgelig del av både pedagogikkfaget og de andre lærerutdanningsfagene.
6. Navnet *profesjonsfag* kan muligens være med på å signalisere en tverrfaglig tankegang. Vi mener at dette må ivaretas og er en oppgave for *alle* lærerutdanningsfagene og ikke kun med utgangspunkt i *ett* fag.
7. Ifølge læringsutbyttebeskrivelsen skal kandidaten ha «avansert profesjonsrettet kunnskap i et valgt fag og i pedagogikk». Når studentene skal ha avansert kunnskap i disiplinifaget pedagogikk må faget ha en sentral plass i utdanningen.

Master i pedagogikk

Regjeringens forslag om at studentene kun skal kunne fordype seg i skolefag og ikke i pedagogikk i sin masteroppgave, mener vi vil føre til en svekkelse av det samlede kompetansebehovet i norsk skole, og vil også bidra til å forsterke skillene i skolen. Skoleforskningen slår fast at læreryrket primært er et 'menneskeyrke' som hviler på tre 'søylor':

1. *Emosjonell og relasjonell kompetanse*
2. *Lederkompetanse*
3. *Faglig og didaktisk kompetanse*

Regjeringens forslag overser dermed den forskningsbaserte kunnskap om den bredde i kompetanse lærerne og skolen trenger for å møte kompleksiteten av utfordringer i dagens og morgendagens skole. Denne kompleksiteten er det kun pedagogikkfaget som kan ivareta på en *fagovergripende* måte. Vi mener det bør være mulig for studenter å fordype seg i profesjonsrettet pedagogikk som sitt masteremne slik den finske modellen for lærerutdanning på 1. – 6. trinn tilbyr.

Begynneropplæring som masterfag

I rammeplanutkastet gis det mulighet for to mastere for utdanningene på 1. – 7. trinn; fagmaster og master i begynneropplæring. Vi mener en master i begynneropplæring kan gi mulighet for større faglig bredde og tverrfaglighet. En slik utdanning vil også gi mulighet for utdanning innenfor spesialpedagogiske emner. Navnet begynneropplæring synes vi er noe uheldig og begrunner dette med:

1. Slik det framkommer fra rammeplanforslaget er begynneropplæringen like sentral i fagmasteren som i master i begynneropplæring, noe vi støtter fullt ut. Navnet begynneropplæring knyttet til en av utdanningene kan imidlertid gi signaler om at begynneropplæringen ikke er vesentlig i fagmasteren.
2. Navnet begynneropplæring kan gi signaler til både søkere av studiet (og de som senere skal ansette lærere med denne utdanningen) at dette er en utdanning som spesielt vektlegger de første årene på småskoletrinnet.

Et mulig annet navn kan være «Master i tilpasset opplæring». Vi ser at dette begrepet kan gi assosiasjoner til elever med særskilte behov, men vi mener at begrepet også kan romme flere av de fagovergripende temaene rammeplanen framhever (begynneropplæring, tilpasset opplæring, grunnleggende ferdigheter og kompetanser, bruk av IKT i arbeid med fag, samiske emner, det flerkulturelle og flerspråklige aspektet, profesjonsetikk og kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge).

Kunnskap om religion, livssyn og etikk som del av profesjonsfaget

Departementet har erstattet følgende formulering i § 3 tredje avsnitt: "For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn er kunnskap om religion, livssyn og etikk tilsvarende 15 studiepoeng integrert i elevkunnskapsdelen av pedagogikkfaget" med følgende formulering: "For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn skal kunnskap om religion, livssyn og etikk utgjøre en modul tilsvarende 15 studiepoeng integrert i elevkunnskapsdelen av profesjonsfaget."

Til dette har vi følgende innspill

1. Det er viktig at alle lærerstudentene gis anledning til å reflektere over og arbeide med hva den flerkulturelle og flerreligiøse virkeligheten skolen befinner seg i, betyr for lærerne og for skolen. Uavhengig av hvor disse studiepoengene plasseres i studiet er det viktig at undervisningen bygger på så vel pedagogisk, samfunnsfaglig og religions- og etikkfaglig kompetanse.
2. Vi opplever at RLE-komponenten i *pedagogikkfaget* har opprinnelse i et politisk kompromiss mellom regjeringspartiene og Kristelig folkeparti, og at det kanskje ikke er et genuint tiltak for å bedre kvaliteten på lærerutdanningen fra et faglig begrunnet ståsted. PEL-faget er allerede et svært omfattende fag. Vi opplever at studenter, nyutdannede lærere og praksisfeltet gir tilbakemelding på mangler ved undervisningen, og at spesielt det spesialpedagogiske området er underrepresentert i undervisningen. Når det nå pålegges ytterligere temaer inn i faget vil en naturlig følge bli at noe annet må vike. Vi ser dette som en svært uheldig konsekvens av innføring av RLE-komponenten i pedagogikkfaget.
3. Rammeplanen blir etter vår oppfatning her for detaljstyrende sammenlignet med rammeplaner for andre profesjonsutdanninger, som for eksempel bachelor i sykepleierutdanninger, som gir større grad av faglig autonomi til de som skal undervise. Dette er en inngripen og styring av høyere utdanning som signaliserer manglende tillit til utdanningsinstitusjonene.
4. Det er uttalt av kunnskapsminister Røe Isaksen i en pressekonferanse 22.10.14 at religiøse, livssynsmessige og etiske perspektiver skal inkluderes i et slikt emne. Se <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dep/kd/nett-tv/Nett-TV-Pressekonferanse2/id2008797/>. Her understreker ministeren at det er temaer som allerede er en del av det nåværende faget *Pedagogikk og elevkunnskap*, men at perspektivene skal styrkes ytterligere. Han fortsetter med å knytte behovet for en styrking av disse kunnskapsfeltene blant annet til utvikling av klassemiljø og foreldresamarbeid i en mangfoldig skole og samfunn. Vårt argument i denne sammenheng blir derfor at det er viktig at de nevnte temaområdene knyttes til mange områder i pedagogikken og didaktikken og *ikke isoleres i en egen modul*. Vi ønsker derfor å beholde

Rammeplanutvalgets formulering: «For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn er kunnskap om religion, livssyn og etikk tilsvarende 15 studiepoeng integrert i elevkunnskapsdelen av pedagogikkfaget.» For å sikre at RLE-relaterte perspektiver ivaretas må institusjonene selvfølgelig tydelig synliggjøre hvor og på hvilken måte de inkluderes.

Åpning for praksis i barnehage i grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn

Vi mener at overgang barnehage – skole er et viktig tema og vi støtter derfor forslaget om at 5 av de 110 dagene med praksis på 1. – 7. trinnutdanningen kan legges til barnehage.

Internasjonale perspektiver – utveksling

I forslag til nye rammeplaner for grunnskolelærerutdanningene skal institusjonene «legge til rette for at studentene kan gjennomføre deler av utdanningen i utlandet». Vi opplever at Kunnskapsdepartementet ber utdanningsinstitusjonene legge til rette for utveksling i alle gradsstudier. I ny rammeplan for barnehagelærerutdanningen står det «Utdanningsinstitusjonene skal legge til rette for et internasjonalt semester i tredje studieår.». Vi er noe forundret over at det ikke lagt tydeligere føringer på omfang og plassering for utveksling i de nye rammeplanene for grunnskolelærerutdanningene. «Legge til rette» er etter vår mening ikke en tydelig nok føring fra departementets side.

Studiepoeng mangler

I § 3, første avsnitt under *Struktur*, femte setning mangler ordet «studiepoeng» etter 60 før profesjonsfag.

§ 6 Fritaksbestemmelser

Fritak for sidemål

Det foreslås mulighet for fritak for sidemål (med noen forskjeller avhengig av om norsk velges som fag eller ikke) for studenter som ikke har vurdering i begge de norske målformene fra videregående opplæring. For grunnskolelærerutdanningen for 5. – 10. trinn gjelder tilsvarende fritak også for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge. Dette støtter vi fullt ut.

Vi vil i tillegg at fritak for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge også skal gjelde for grunnskolelærerutdanningen 1. – 7. trinn. Begrunnelsen for dette er at det er svært få studenter med innvandrerbakgrunn i lærerutdanningene sammenliknet med annen høyere utdanning, og vi tror at dersom sidemål blir obligatorisk i lærerutdanningene vil det bli enda vanskeligere å rekruttere studenter med innvandrerbakgrunn.

Dramafagets plass i femårige grunnskolelærerutdanninger

Drama er ikke et eget skolefag i grunnskolen, men hadde en fremtredende plass i den tidligere allmennlærerutdanningen gjennom det obligatoriske 30-timerskurset kalt «Drama som metode». Mens studenter som utdanner seg til barnehagelærere, møter musikk, kunst og håndverk og drama i forening med pedagogikk i det obligatoriske kunnskapsområdet *Kunst, kultur og kreativitet*, er så ikke

tilfelle for grunnskolelærerstudentene. Dette mener vi er en noe uheldig utvikling og vi mener det bør være plass til et tilsvarende kurs i de nye grunnskolelærerutdanningene.

Vi ønsker lykke til med slutføringen av forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn og for 5. – 10. trinn.

Med hilsen

Hans Blom
rektor

Gro Telhaug
Rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

,